

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ І ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ»

SCIENTIFIC AND PRACTICAL FUNDAMENTALS OF DEFINING THE ESSENCE AND CONTENT OF THE CONCEPT OF "RURAL TERRITORIES"

УДК 332.122(1-22)-021.411.001.891.3/.5
<https://doi.org/10.32843/infrastruct45-9>

Яснолоб І.О.

к.е.н., доцент,
 доцент кафедри підприємництва
 і права
 Полтавська державна аграрна академія

Козаченко Ю.А.

к.е.н., доцент кафедри підприємництва
 і права

Полтавська державна аграрна академія

Березницький Є.В.

к.е.н., доцент кафедри фінансів
 і кредиту
 Полтавська державна аграрна академія

Yasnob Iona

Poltava State Agrarian Academy

Kozachenko Yuliia

Poltava State Agrarian Academy

Bereznytskyi Ievgenii

Poltava State Agrarian Academy

У статті розглянуто наявні наукові підходи до визначення сутності поняття «сільські території» та визначено його авторське бачення. З огляду на вагомий внесок міжнародних організацій у сферу досліджень сталого розвитку сільських територій доведено, що сьогодні складно досягти згоди щодо універсального визначення сільської території, яке буде прийнятним для всіх країн і яке можна використовувати у будь-якій ситуації. Запропоновано систему сучасних критеріїв для виявлення та оцінювання відмінностей міської та сільської місцевості, узагальнено характеристики сільської та міської територіальних підсистем. Систематизовано функції відповідно до принципів формування стійкості сільських територій за трьома блоками, такими як економічні, екологічні та соціальні. Запропонований підхід визначається місцем розташування сільських територій, ресурсним забезпеченням, потенціалом розвитку та їх обсягами фінансування.

Ключові слова: сільська територія, сільська місцевість, сільське населення, територіальний підхід, соціальний підхід, виробничий підхід, комплексний підхід.

In the article the existing scientific approaches to defining the essence of the notion "rural territories" are considered. The definition of "rural areas" from the standpoint of production, social and classical scientific and methodological approaches is considered. Taking into account a considerable contribution of international organizations to the sphere of investigating rural development, it has been proven, that nowadays it is difficult to achieve consensus concerning the universal definition of the rural territory, which will be accepted by all the countries and can be used in any situation. The considered production approach as to defining the essence of the rural territory has revealed the divergence between the existing practice and the theoretical model, as the latter includes the population and the corresponding to it area of vital activities (the environment of settlements, production, municipal, and recreation territories) in the territorial anthropologic, ecological system. It has been proven, that the dynamic urbanization of the XIX – XX centuries developed new social structures, different from the "traditional" organizations of the rural locality. The article proposes a system of modern criteria for identifying and evaluating the differences between urban and rural areas and summarizes the characteristics of rural and urban territorial subsystems. Systematized functions in accordance with the principles of sustainability of rural areas in three blocks: economic, environmental and social. The proposed approach is determined by the location of rural areas, resource supplies of rural areas, development potential and their volume of funding. The author's vision is formulated: rural areas are a complex socio-economic-ecological and resource area of existence and vital activity of the rural population marked by the corresponding administrative border and includes rural settlements with their social and agro-industrial infrastructure. This wording will contribute to a comprehensive solution of problems in the field of sustainable development of rural areas.

Key words: rural area, rural population, territorial approach, social approach, production approach, integrated approach.

ности понятия «сельские территории» и определено его авторское видение. С учетом весомого вклада международных организаций в сферу исследований сельского развития доказано, что сегодня сложно достичь согласия касательно определения сельской территории, которое будет приемлемым для всех стран и которое можно использовать в любой ситуации. Предложена система современных критериев для выявления и оценивания различий городской и сельской местности, обобщены характеристики сельской и городской территориальных подсистем. Систематизированы функции в соответствии с принципами формирования устойчивости сельских территорий по трем блокам, таким как экономические, экологические и социальные. Предложенный подход определяется местом расположения сельских территорий, ресурсным обеспечением, их потенциалом развития и объемами финансирования.

Ключевые слова: сельская территория, сельская местность, сельское население, территориальный подход, социальный подход, производственный подход, комплексный подход.

The existing scientific as to defining the essence of the notion "rural territories" has been considered in the article. The definition of "rural areas" from the standpoint of production, social and classical scientific and methodological approaches is considered. Taking into account a considerable contribution of international organizations to the sphere of investigating rural development, it has been proven, that nowadays it is difficult to achieve consensus concerning the universal definition of the rural territory, which will be accepted by all the countries and can be used in any situation. The considered production approach as to defining the essence of the rural territory has revealed the divergence between the existing practice and the theoretical model, as the latter includes the population and the corresponding to it area of vital activities (the environment of settlements, production, municipal, and recreation territories) in the territorial anthropologic, ecological system. It has been proven, that the dynamic urbanization of the XIX – XX centuries developed new social structures, different from the "traditional" organizations of the rural locality. The article proposes a system of modern criteria for identifying and evaluating the differences between urban and rural areas and summarizes the characteristics of rural and urban territorial subsystems. Systematized functions in accordance with the principles of sustainability of rural areas in three blocks: economic, environmental and social. The proposed approach is determined by the location of rural areas, resource supplies of rural areas, development potential and their volume of funding. The author's vision is formulated: rural areas are a complex socio-economic-ecological and resource area of existence and vital activity of the rural population marked by the corresponding administrative border and includes rural settlements with their social and agro-industrial infrastructure. This wording will contribute to a comprehensive solution of problems in the field of sustainable development of rural areas.

Key words: rural area, rural population, territorial approach, social approach, production approach, integrated approach.

Постановка проблеми. В Україні і за кордоном сільська тематика завжди була актуальною, залежно від системи господарювання акцентувалась увага на різних напрямках, а саме соціальних, економічних чи екологічних. З огляду на те, що Україна є аграрною країною (42,4 млн. га сільськогосподарських земель становлять 70,0% від загальної площі земель) з родючими чорноземами і значною чисельністю сільського поселення (5,6 млн. осіб), то збереження сільських територій має велике соціально-господарське значення [1; 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Поняття сільських територій та їх розвитку висвітлювались у працях О.О. Горба [1; 2; 5; 7], Т.О. Чайки [5; 7], Ю.Є. Губені [3], А.А. Корнева [6],

О.І. Павлова [8], І.В. Прокопа [10], П.Т. Саблука [11], В.В. Юрчишина [12]. Водночас з огляду на результати дослідження представників економічної думки необхідно відзначити, що понятійний апарат сільських територій та оцінювання сільської і міської територіальних підсистем вимагає більш точного наукового обґрунтування як у науковій літературі, так і в чинних нормативно-правових документах. Це необхідно для того, щоби забезпечити єдиний понятійний апарат, можливість визначення оптимального напряму досліджень і розроблення заходів щодо вирішення наявних проблемних питань.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз наукових підходів до розуміння сутності поняття

сільських територій, формулювання комплексного авторського визначення та дослідження основних функцій сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Сільські території розглядаються в різних функціональних значеннях, а саме географічному, регіональному, економічному та управлінському. Існує значна кількість визначень сільських територій, адже саме поняття є багатограним і складним з огляду історичного формування.

Навіть у межах однієї сфери суспільного буття, наприклад правової, залежно від особливостей певної галузі пріоритетними стають різні атрибутивні властивості цього поняття. Наприклад, для адміністративного права первісне значення має адміністративно-територіальний поділ певного сільського регіону, для земельного права – раціональна організація території адміністративно-територіальних утворень і суб'єктів господарювання, а також форми власності на землю всередині цієї території, для кримінального права – взаємне розташування й співвідношення утворюючих відповідну сільську територію природних і штучних факторів, тобто середовище та умови можливого здійснення злочинів.

Наведемо погляди вітчизняних учених щодо визначення сільських територій у табл. 1.

Соціальний підхід передбачає визначення сільської території за чисельністю. Зокрема, О.О. Корнев зазначив, що сільська територія – це територія, на якій частка сільського населення у його загальній кількості перевищує 15–50%

[6, с. 68]. Однак те, як визначати цю частину, в науковій роботі не зазначено.

Відповідно до виробничого підходу територіальна організація суспільства охоплює організацію суспільного виробництва, зокрема територіальний поділ праці, систему розселення, територіального природокористування, науки та науково-технічної діяльності, адміністративно-територіальний поділ; економічне, соціальне, еколого-економічне районування, територіальні аспекти економічних відносин. Проте найближче, на наш погляд, до виявлення сутності поняття «територія» у широкому розумінні підійшов антропологічний підхід, в основу якого покладено людський чинник [5]. Наприклад, наявна теоретична модель територіальної антропоєкологічної системи включає населення та відповідний йому ареал життєдіяльності (населений пункт та виробничі, комунальні, рекреаційні території, які його оточують).

Динамічна урбанізація XIX – XX ст. виробила нові соціальні структури, відмінні від традиційних організацій сільської місцевості, тому збереження у сучасних малих населених пунктах традиційного стиля життя важливе у підтримці їх сільського характеру, оскільки саме ці особливості приваблюють «на село» туристів з міських районів [7].

У більшості країн світу критерієм поділу міських і сільських населених пунктів є чисельність населення, щільність розселення й характер зайнятості населення. Однак в епоху капіталізації сільські населені пункти не завжди за своїми функціями обов'язково є сільськогосподарськими. До

Таблиця 1

Погляди вітчизняних учених щодо визначення сільських територій

Автори, джерело	Теоретичний підхід	Сутність визначення
О.В. Положаєнко, С.І. Марченко [9, с. 149]	Виробничий	Територіальна організація суспільства охоплює організацію суспільного виробництва, систему розселення, територіальне природокористування, економічне, адміністративно-економічне районування.
О.О. Корнев [6, с. 68]	Соціальний	Сільська територія – це територія, на якій частка сільського населення у його загальній кількості перевищує 15–50%.
В.В. Юрчишин [12, с. 7]		Сільська територія вирізняється площею земельних угідь, на яких вона розміщена; чисельністю проживаючих і зайнятих у виробництві чи обслуговуванні людей; обсягами й структурою виробництва; розвитком соціальної і виробничої інфраструктури; формою зайнятості проживаючих на ній та іншими рисами.
О.І. Павлов [8, с. 35]	Комплексний	Сільські території – це складне природне, виробничо-господарське, соціальне, політичне й територіальне утворення, яке перебуває під управлінським впливом різних суб'єктів, представлених органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесовими структурами, громадськими організаціями.
П.Т. Саблук [11, с. 22]		Сільська територія – це складна багатофункціональна природна, соціально-економічна та виробничо-господарська система зі властивими їй кількісними, структурними, природними та іншими характеристиками. Село є одним із важливих елементів системоутворення сільських територій, а його розвиток неможливий без становлення високотехнічного та прибуткового аграрного сектору, формування нової організаційної структури сільського господарства та його інфраструктури.

Джерело: розроблено авторами

них належать невеликі промислові, транспортні, рекреаційні населені пункти, тому пропонуємо для виявлення та оцінювання відмінностей міської та сільської місцевості використовувати таку систему сучасних критеріїв:

- 1) чисельність наявного населення й ступінь його сталості, характер природного та механічного руху населення;
- 2) потенціал та розгалуженість професійної структури суспільного виробництва, рівень розвитку галузей народного господарства, промисловості, будівництва, транспорту;
- 3) рівень організації матеріально-просторового середовища, ступінь благоустрою населених пунктів;
- 4) рівень розвитку сфери послуг, тобто забезпечення інфраструктури для розвитку всіх форм соціального споживання;
- 5) соціальні функції населеного пункту;
- 6) спосіб життя населення;
- 7) стан свідомості, що характеризує диференціацію його потреб;
- 8) ставлення до населеного пункту як до міста або як до села.

Окремими важливими складовими частинами в аналізі та оцінюванні доцільно виділити екологічний та ресурсний потенціал регіону, оскільки саме цими двома показниками визначається потенціал розвитку регіону на перспективу.

З урахуванням викладеного прийнято вважати, що поняття «сільські території» у загальному вигляді визначається населеною територією (поза великими містами) з її природними умовами та інфраструктурою, сільським населенням та уречевленими результатами їх праці. Іншими словами, це населений пункт з різноманітними елементами соціально-економіко-екологічних факторів, інфраструктурою, основними виробничими та ресурсними фондами на цій території.

Важливо відзначити, що система сільського розселення, як і специфіка сільськогосподарського виробництва, наклала певний відбиток на тип сільських населених пунктів, які за своєю характеристикою суттєво відрізняються від міських, про що свідчать результати порівняння в табл. 2.

Досить часто концепцію розвитку сільських територій пов'язують тільки з виробництвом і переробкою сільськогосподарської продукції [10]. Такий підхід є досить необґрунтованим, оскільки в розвинених країнах сільське господарство вже не є основною економічною базою для більшої частини сільських територій. Сільське населення стало активніше брати участь в інших несільськогосподарських видах економіки (видобуток ресурсів, туризм, народні промисли, торгівля, сфера послуг, промислове виробництво). Стає очевидним, що сільські території – це не тільки сільське господарство та сільськогосподарське виробництво, але й складна соціально-економічна система.

Сумнівним, на наш погляд, є визначення поняття сільських територій тільки з позицій аграрного виробництва, тому можемо стверджувати, що поняття «сільські території» є не аграрним, а узагальненим терміном, що визначає місце, де населення працює в сільській місцевості, проте не тільки в галузі АПК, хоча сільське господарство при цьому відіграє досить важливу роль та є високорозвиненим. Наприклад, на Закарпатті та Півдні України більш яскраво вираженими характеристиками рівня розвитку сільських територій є дослідження їх оздоровчо-рекреаційного потенціалу.

Нині сільські території виконують безліч функцій, але в науковій літературі [9] прийнято виділяти такі п'ять основних:

– виробнича функція (забезпечення суспільства продовольством, продукцією лісового, рибного й мисливського промислового господарства та іншою несільськогосподарською продукцією);

Таблиця 2

Порівняльна характеристика сільської та міської територіальних підсистем суспільства

Визначальні чинники	Ознаки сільської територіальної підсистеми	Ознаки міської територіальної підсистеми
Господарський	Переважно агропромислового виробництва, рекреаційний	Переважно промислового виробництва
Види використання території	Переважно сільськогосподарського призначення	Переважно індустріального призначення
Метод забудови території	Сільський, садибного типу	Міський, індустріального типу
Тип розселення	Дрібнодисперсний	Концентрований
Соціально-прошарковий	Переважає селянства	Переважає робітників та службовців
Спосіб життя	Руральний	Урбанізований
Щільність населення	Низька	Висока
Сфера соціальних послуг	Елементарна, нерозвинена	Багатофункціональна, розвинена
Транспортна мережа, зв'язок	Неналагоджена, нерозвинена	Розгалужена, розвинена
Екологічний	Рекреаційна та біосферно-природоохоронна зона	Зона високого техногенного навантаження

Джерело: розроблено авторами

– соціально-демографічна функція (забезпечення та поповнення демографічного й трудового потенціалу держави);

– культурна функція (збереження традицій, мистецтва і художніх промислів регіонів України);

– природоохоронна функція (підтримання екологічної рівноваги, збереження природних ландшафтів, утримання заповідників, національних парків тощо);

– рекреаційна функція (забезпечення населення послугами з оздоровлення та відпочинку).

Нами були доповнені та систематизовані функції відповідно до принципів формування стійкості сільських територій за трьома блоками, такими як економічні, екологічні та соціальні (рис. 1).

Звертаємо увагу на те, що такий авторський підхід визначається місцем розташування сільських територій, ресурсним забезпеченням, потенціалом розвитку та обсягами фінансування.

Таким чином, дослідивши та узагальнивши безліч визначень поняття «сільська територія»,

здійснивши комплексний аналіз різних підходів до поняття «сталий розвиток сільських територій», сформулюємо авторське бачення: сільські території – це складний еко-соціально-економічний та ресурсний ареал існування й життєдіяльності сільського населення, що позначений відповідним адміністративним кордоном і включає сільські населені пункти з їх соціально-агровиробничою інфраструктурою.

Вважаємо, що таке формулювання сприятиме комплексному вирішенню завдань у галузі сталого розвитку сільських територій, оскільки дає змогу визначити рівень соціально-економічного та екологічного стану сільських територій, розробити ефективні організаційно-економічні, соціальні, екологічні заходи щодо підвищення їх стійкого розвитку з урахуванням ресурсного потенціалу, територіальних та історико-культурних особливостей регіону.

Висновки з проведеного дослідження. Наукова новизна дослідження полягає в тому,

Рис. 1. Функції сталого розвитку сільських територій

що автори, використавши комплексний підхід, проаналізували еволюцію поняття «сільська територія», а в оновленому формулюванні показали, що успішність руху до розвитку сільських територій залежить не тільки від вирішення соціально-економічних та екологічних проблем, але й від вирішення ресурсних проблем, забезпечення високого рівня ефективності агропромислового виробництва, якості регіонального маркетинг-менеджменту стану сільських територій загалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. The Formation of the Efficient System of Ecological Enterprise / I. Yasnolob, O. Gorb, N. Opara, S. Shejko, S. Pysarenko, O. Mykhailova, T. Mokiienko. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2019. [S. I.], Vol. 9. Iss. 5. P. 1052–1061. URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/2595>. DOI: [https://doi.org/10.14505/jemt.9.5\(29\).17](https://doi.org/10.14505/jemt.9.5(29).17) (дата звернення: 20.07.2020).
2. Yasnolob I., Gorb O., Dedukhno A., Kaliuzhna Yu. The formation of the management system of ecological, social, and economic development of rural territories using the experience in European Union. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2017. [S. I.], Vol. 8. No. 3. P. 516–528. DOI: [https://doi.org/10.14505/jemt.v8.3\(19\).03](https://doi.org/10.14505/jemt.v8.3(19).03). URL: <http://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/1374> (дата звернення: 20.07.2020).
3. Губеня Ю.Є. Розвиток сільських територій: європейська теорія і практика. *Економіка України*. 2007. № 4 (545). С. 80–92.
4. Зникаючі українські села – реалії сьогодення. URL: <http://ua.112.ua/mnenie/znykaiuchi-ukrainski-sela-realii-sohodennia-312811.html> (дата звернення: 20.07.2020).
5. Яснолоб І.О., Горб О.О., Чайка Т.О. Розвиток екопоселень в умовах органічного землеробства як напрям використання потенціалу відновлюваних джерел енергії в Україні. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2017. № 3 (86). С. 52–55.
6. Корнев А.А. Пути повышения эффективности юридического регулирования отношений в сфере социально-экономического развития сельских территорий. *Аграрное и земельное право*. 2009. № 10 (58). С. 67–70.
7. Яснолоб І.О., Горб О.А., Чайка Т.О., Радіонова Я.В. Теоретико-практичні засади створення енергетично незалежних сільських територій. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 97–102. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201811097>. URL: <http://eapk.org.ua/contents/2018/11/97> (дата звернення: 20.07.2020).
8. Павлов О.І. Сільські урбанізовані зони і ареали як специфічний об'єкт функціонування та управління. *Вісник Державної служби України*. 2005. № 3. С. 34–38.
9. Положаєнко О.В., Марченко С.І. Сутність поняття «сільські території» та його визначення в юридичній літературі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2013. Вип. 3. Т. 1. С. 149–151.
10. Прокоп І.В. Сільські території України: дослідження і регулювання розвитку. *Економіка України*. 2007. № 6 (547). С. 53.
11. Саблук П.Т. Розвиток сільських територій – запорука відродження аграрної України. *Вісник аграрної науки*. 2006. № 5. С. 21–23.
12. Юрчишин В.В. Сільські території як системоутворюючі фактори розвитку аграрного сектора економіки. *Економіка АПК*. 2005. № 3. С. 3–10.

REFERENCES:

1. Ilona Yasnolob, Oleg Gorb, Nadiia Opara, Serhii Shejko, Svitlana Pysarenko, Olena Mykhailova, Tetyana Mokiienko (2019) The Formation of the Efficient System of Ecological Enterprise. *Journal of Environmental Management and Tourism*. [S.I.], Vol. 9. Issue 5. P. 1052–1061. URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jemt/article/view/2595>. DOI: [https://doi.org/10.14505/jemt.9.5\(29\).17](https://doi.org/10.14505/jemt.9.5(29).17) (accessed: 20.07.2020).
2. Yasnolob I., Gorb O., Dedukhno A., Kaliuzhna Yu. (2017) The formation of the management system of ecological, social, and economic development of rural territories using the experience in European Union. *Journal of Environmental Management and Tourism*, [S.I.], v. 8, n. 3, p. 516–528. DOI: [https://doi.org/10.14505/jemt.v8.3\(19\).03](https://doi.org/10.14505/jemt.v8.3(19).03) (accessed: 20.07.2020).
3. Hubenia Yu.E. Rozvytok silskykh terytorii: yevropeiska teoriia i praktyka [The Development of Rural Territories: European Theory and Practice]. *Ekonomika Ukrainy*. 2007. № 4 (545). S. 80–92 (in Ukrainian).
4. Znykaiuchiukrainskisela–realiisohodennia[Disappearing Ukrainian Villages – the Realities of Today]. URL: <http://ua.112.ua/mnenie/znykaiuchi-ukrainski-sela-realii-sohodennia-312811.html> (accessed: 20.07.2020) (in Ukrainian).
5. Yasnolob I.O., Horb O.O., Chaika T.O. Rozvytok ekoposelen v umovakh orhanichnoho zemlerobstva yak napriam vykorystannia potentsialu vidnovliuvanykh dzherel enerhii v Ukraini [Development of eco-settlements in the conditions of organic agriculture as a direction of use of potential of renewable energy sources in Ukraine]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*. 2017. № 3 (86). S. 52–55 (in Ukrainian).
6. Kornev A.A. Puty povysheniya efektyvnosti yurydycheskoho rehulyrovaniya otnosheni v sferi sotsyalno-ekonomycheskoho razvytiya selskykh terytorii [The Ways of Raising the Effectiveness of Legal Relations in the Sphere of the Social-Economic Development of Rural Territories]. *Ahrarnoe y zemelnoe pravo*. 2009. № 10 (58). S. 67–70 (in Ukrainian).
7. Yasnolob I.O., Horb O.A., Chaika T.O., Radionova Ya.V. Teoretyko-praktychni zasady stvorennia enerhetychno nezaleznykh silskykh terytorii [Theoretical and practical principles of creating energy-independent rural areas]. *Ekonomika APK*. 2018. № 11. S. 97–102. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201811097>. URL: <http://eapk.org.ua/contents/2018/11/97> (accessed: 20.07.2020) (in Ukrainian).
8. Pavlov O.I. Silski urbanizovani zony i arealy yak spetsyifichniy obiekt funktsionuvannia ta upravlinnia [Rural Urbanized Zones and Areas as a Specific Object of Functioning and Management]. *Visnyk derzhavnoi sluzhby Ukrainy*. 2005. № 3. S. 34–38 (in Ukrainian).

9. Polozhaienko O.V., Marchenko S.I. Sutnist poniatia "silski terytorii" ta yoho vyznachennia v yurydychnii literaturi [The Essence of the Notion "Rural Territories" and its Definition in the Juridical Literature]. Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Vypusk 3. Tom 1. 2013. P. 149–151 (in Ukrainian).

10. Prokop I.V. Silski terytorii Ukrainy: doslidzhennia i rehuliuвання rozvytku. [Rural Territories of Ukraine: Research and Regulation of Developme]. Ekonomika Ukrainy. 2007. № 6 (547). S. 53 (in Ukrainian).

11. Sabluk P.T. Rozvytok silskykh terytorii – zaporuka vidrodzhennia ahrarynoi Ukrainy [The Development of Rural Territories – the Condition of the Rebirth of Agrarian Ukraine]. Visnyk ahrarynoi nauky. 2006. № 5. S. 21–23 (in Ukrainian).

12. Yurchyshyn V.V. Silski terytorii yak system-outvoriuiuchi faktory rozvytku ahrarynoho sektora ekonomiky [Rural Territories as System-Forming Factors of the Development of the Agrarian Sector of Economics]. Ekonomika APK. 2005. № 3. S. 3–10 (in Ukrainian).